

ЗАСТОСУВАННЯ КООПЕРОВАНОГО НАВЧАННЯ ЯК РІЗНОВИДУ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Статтю присвячено аналізу й обґрунтуванню релевантних сучасних педагогічних технологій для розвитку компетентностей науково-педагогічних працівників, а саме: елементам кооперованого навчання. Розглянуто теоретичні та практичні аспекти використання кооперованого навчання. Запропоновано та аргументовано використання деяких предметних різновидів зазначених технологій, а саме: “акваріум”, “мікрофон”, “мозковий штурм”, “ажурна пилка”, “метод-ПРЕС” тощо.

Ключові слова: сучасні педагогічні технології, компетентності, розвиток науково-педагогічних працівників, підвищення кваліфікації, коопероване навчання.

Вступ. Сучасна освіта висуває нові вимоги щодо рівня компетентності науково-педагогічних працівників в умовах інтеграційних процесів. На нашу думку, саме сучасні педагогічні технології спрямовані на задоволення нагальних потреб науково-педагогічного працівника: розвиток особистості, яка вміє пристосовувати до динамічних умов сучасного ділового світу, зберігаючи при цьому самобутність; розвитку творчої особистості; самоактуалізації та самореалізації особистості; викладача, який отримує задоволення від своєї діяльності; професіонала, який вміє та прагне систематично займатися неперервною самоосвітою та самовихованням. Психолого-педагогічний зміст сучасних педагогічних технологій саме у забезпеченні єдності освіти та виховання, гармонійного інтелектуального та особистісного зростання фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наразі серед науковців немає єдності щодо класифікації педагогічних технологій, але на важливості та необхідності використання зазначених технологій у навчальному процесі наполягає більшість сучасних вітчизняних та іноземних дослідників: І.Бех, В.Бондар, Л.Буркова, М.Волкова, І.Дичківська, О.Падалка, О.Пехота, І.Подласий, О.Пометун, Г.Селевко, О.Сисоєва та ін.

Аналіз формулювань, що пропонуються вченими, показує, що зміст поняття “педагогічна технологія” залежить від того, як автори уявляють структуру освітнього процесу та її елементів. Спираючись на дослідження вітчизняних та іноземних педагогів, ми визначаємо педагогічну технологію як алгоритмізовану, проєктовану систему навчання, що оптимально використовує сучасні методи, методики, прийоми, форми та засоби навчання, на основі головних принципів сучасної освіти, з метою неодмінного забезпечення результату [1; с.114].

Метою статті є визначити релевантні технології кооперованого навчання для розвитку науково-педагогічних працівників на заняттях з підвищення кваліфікації.

Виклад основного матеріалу. Одним із різновидів інтерактивних педагогічних технологій є – кооперативне (коопероване) навчання. Теорією та впровадженням кооперативного (кооперованого) навчання в Україні займаються такі науковці, як Т.Кошманова, Л.Пироженко, О.Пометун та ін. Коопероване навчання є сучасним інтерактивним підходом до навчального процесу у рамках педагогіки співробітництва, освітня технологія, яка включає в себе багато конкретних предметних технологій, методів та прийомів; “це форма (модель) організації навчання у малих групах учнів, об’єднаних спільною навчальною метою” [2, с. 22].

О.Пометун та Л.Пироженко виділяють декілька структурних елементів кооперативного навчання [2, с. 23–25], а саме: позитивну взаємозалежність членів групи; особисту взаємодію, що стимулює діяльність; розвиток навичок міжособистісного спілкування та спілкування в невеликих групах (командах); обробка (аналіз, опрацювання) результатів діяльності групи (команди).

Отже, технології кооперованого навчання можна успішно застосовувати на заняттях з підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників для розвитку їхніх компетентностей.

Ми пропонуємо деякі предметні різновиди зазначених технологій, а саме: “акваріум” (діяльність у малих групах для розвитку навичок дискусії та аргументування своїх думок) [2]; “мікрофон” (висловлювання думок із певної проблеми по черзі); мозковий штурм (“збирання якомога більшої кількості ідей щодо проблеми від усіх учасників упродовж обмеженого часу” [3, с.36]); ажурна пилка [2]; метод-ПРЕС [2]; імітаційні (ігрові) технології; дебати; метод Дельфі або мозковий штурм із використанням конвертів [4]; інтерактивна лекція, лекція-ілюстрація [5]; семінар-диспут та ін.

Доволі ефективною на заняттях з підвищення кваліфікації викладачів ВНЗ виявився відомий вид інтерактивної педагогічної технології кооперованого навчання – “мозковий штурм”, який широко використовується для прийняття кількох рішень з конкретної проблеми. Мозковий штурм допомагає виявити свою уяву та творчість шляхом вираження думок усіх учасників, допомагає знаходити декілька рішень щодо конкретної проблеми. Порядок проведення “мозкового штурму” такий:

1. Запропонуйте учасникам сісти так, щоб вони почувалися зручно та невимушено.
2. Визначте основні правила (див. далі).
3. Повідомте їм проблему, яку треба вирішити.
4. Запропонуйте учасникам висловити свої ідеї.
5. Запитуйте їх по черзі надходження. Не вносьте в ідеї ніяких корективів.

6. Спонукайте учасників до висунування нових ідей, додаючи при цьому свої особисті.

7. Намагайтеся не допустити глузування, коментарів або висміювання яких-небудь ідей.

8. Продовжуйте доти, доки будуть надходити нові ідеї.

9. На закінчення обговоріть та оцініть запропоновані ідеї.

Правила проведення “мозкового штурму” наступні:

1. Під час висунування ідей не пропускайте жодної. Якщо ви будете судити про ідеї та оцінювати їх під час висловлювань, учасники зосередять більше уваги на захисті своїх ідей, ніж на спробах запропонувати нові та більш досконалі.

2. Необхідно заохочувати всіх до висловлення якомога більшої кількості ідей. Варто заохочувати навіть фантастичні ідеї. (Якщо під час “мозкового штурму” не вдається отримати багато ідей, це можна пояснити тим, що учасники піддають свої ідеї самоцензурі - двічі подумують перед тим, як висловити.)

3. Кількість ідей слід заохочувати. Врешті-решт, кількість породжує якість. В умовах висунування великої кількості ідей учасники мають змогу дати політ уяві.

4. Спонукайте всіх учасників розвивати або змінювати ідеї інших. Об'єднання або зміна раніше висунутих ідей часто спричинює висунення нових, що перевершують попередні.

Оптимальна тривалість “мозкового штурму” - приблизно 30 хв. В умовах Інтернет цей метод ефективний при проведенні мультимедійних, аудіо- та відеоконференцій та онлайн-чатів, тобто в умовах інтенсивного спілкування в режимі реального часу [1; с.151].

Наприклад, у процесі вивчення теми “Імідж сучасного викладача ВНЗ” для генерування за короткий проміжок часу якнайбільшої кількості ідей, активного залучення кожного до обговорення слухачам курсів підвищення кваліфікації ми запропонували висловити думки стосовно теми заняття. Для цього група була поділена на дві малі групи (поділ кожного разу урізноманітнюється). У даному випадку слухачі курсів вибирали сині та зелені фігурки. Після того як були сформовані групи, чітко визначена й сформульована тема, учасники гри, сидячи обличчям до обличчя, почали по колу висловлювати ідеї. Лідер-фасилітатор вів обговорення, заохочував появу нових ідей, дослівно їх записував. З поняттям “лідер-фасилітатор” та його обов'язками викладачі ВНЗ були ознайомлені на першому занятті (був проведений і відповідний міні-тренінг, оскільки поведінка фасилітатора визначає успішність обговорення). Після того як обидві групи завершили генерування ідей, склали списки на великих аркушах паперу, зачитали їх, до одного зі списків були додані нові ідеї іншої групи. Зазначене заняття сприяло розвитку комунікативних, творчих здібностей та загальнокультурної ключової компетентності зокрема.

При організації роботи за різновидом кооперованого навчання “Ажурна пилка” слухачі курсів об'єднуються у невеликі групи і працюють над однією темою, яка поділена на смислові блоки. Кожний член групи має знайти певну інформацію до тієї частини матеріалу, що визначена для нього. Потім ті слухачі окремих груп, які працювали над одним і тим же питанням, обмінюються інформацією. Наступним кроком буде повернення кожного до своєї

робочої групи і повідомлення всім її членам доповненої інформації із вивченого питання. Потім кожна команда доповідає про виконану роботу.

ПРЕС-метод використовується, коли треба вибрати аргументи або висловлювати свою думку з дискусійного питання. Метод допомагає пояснити свої думки та сформулювати їх у виразній і стислій формі. Порядок проведення метода такий:

Роздайте матеріали, в яких зазначено чотири етапи ПРЕС-методу:

ПОЗИЦІЯ

Я вважаю, що _____

(висловіть свою думку, поясніть, у чому полягає ваша точка зору)

ОБҐРУНТУВАННЯ

_____ тому, що _____

(наведіть причину появи цієї думки, тобто на чому ґрунтуються докази на підтримку вашої позиції)

ПРИКЛАД

наприклад _____

(наведіть факти, які демонструють ваші докази, вони зміцнять вашу позицію)

ВИСНОВКИ

_____ тому _____

(узагальніть свою думку, зробіть висновок про те, що необхідно робити; тобто, це заклик прийняти вашу позицію).

Поясніть механізм етапів ПРЕС-методу і дайте відповідь на можливі запитання. Наведіть приклад до кожного з етапів. Запропонуйте бажаним спробувати цей метод до будь-якої проблеми на вибір. Перевірте, чи всі розуміють механізм застосування методу. Етапи можна адаптувати, пропонуючи учасникам наводити декілька варіантів своїх думок або прикладів.

Метод “Мікрофон” дає змогу кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію. Уявіть, що у вас в руках мікрофон і саме вам потрібно висловити думку. Тому інші учасники не можуть говорити, кричати з місця, оскільки право говорити має тільки той, у кого в руках “символічний” мікрофон.

Кооперована структура “Круглий стіл”, розрахована як на малі, так і на великі групи, в яких один аркуш паперу та олівець передаються по колу. Наприклад, один учасник записує ідею, потім передає аркуш та олівець партнеру ліворуч. Варіативність процедури полягає в тому, що учасники можуть використовувати різнокольорові фломастери, олівці в той час, коли їм передається папір.

Кооперована структура “Графіті”, яка полегшує процес мислення та відіграє важливу роль групового джерела енергії. Кожній кооперованій групі з трьох або чотирьох членів даються частина ватману та різні кольорові фломастери (один для кожного члена групи, що дозволяє відобразити внесок кожної особистості). Потім перед кожною групою ставиться певне запитання (для кожної групи – інше), тема, проблема або висловлювання, на які вони дають відповіді. Наприклад, “Які проблеми входження українських вищих навчальних закладів у Європейський освітнянський простір?” Протягом короткого часу кожна група в кімнаті пише власні “графіті” (слова, фрази, графіки) на певну задану їй тему. Потім викладач-модератор пропонує припинити роботу й просить кожну групу передати їхні аркуші з графіті іншій групі. Процес повторюється знову, але тепер кожна група

працює над новою темою, яку почали інші. Процес триває доти, доки власний аркуш не повернеться до кожної групи. Потім усією групою учасники читають усі "нові" коментарі, обговорюють і роблять висновки. Учасники груп можуть також розділити коментарі для того, щоб винести висновки чи претензії на загальне обговорення. Графіті спрацьовують дуже ефективно як очікувана установка, або як завершальна підсумкова діяльність, або як джерело енергії протягом будь-якого уроку, же необхідне генерування великої кількості ідей [1].

Маємо зазначити, що на заняттях з підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників ми маємо справу із дорослою людиною, сформованим фахівцем зі своїми усталеними стереотипами сприйняття щодо педагогічної діяльності та скептичним ставленням до нового. Враховуючи зазначене нами, ми надали перевагу інтерактивним технологіям навчання, які допомагають проявити свої особистісні якості

та здібності до міжособистісних контактів. Оскільки, на нашу думку, саме завдяки зазначеним технологіям з'являється ідеальна можливість встановити зв'язки між багатим педагогічним досвідом та результатами новітніх досліджень в галузі педагогіки.

Викладений матеріал дозволяє зробити наступні **висновки**. Отже, використання сучасних педагогічних технологій, а саме технологій кооперованого навчання, для розвитку компетентностей науково-педагогічних працівників сприятиме загальному розвитку особистості, оскільки розвиватиметься творче та аналітичне мислення, психологічна гнучкість, позитивна мотивація до неперервної самоосвіти; вироблятимуться навички самостійного наукового пошуку, вміння оновлювати та примножувати знання, керуючись потребами професійної діяльності. Перспективи подальшого дослідження ми бачимо в розробці нових занять із залученням зазначеної сучасної педагогічної технології.

Список використаної літератури

1. Сгорова В.В. Развитие ключевых компетентностей научно-педагогических работников в системе методической работы высшего учебного заведения: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Сгорова Вероника Вячеславовна. – К., 2011. – 288 с.
2. Интерактивные технологии обучения: теория, практика, опыт: метод. посіб. / авт.-уклад.: О.Пометун, Л.Пироженко. – К.: А.С.К., 2002. – 136 с.
3. Акімова О.В. Формування мотивації творчого мислення майбутнього вчителя / О.В.Акімова // Наук. Зап. Вінниц. держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2003. – Вип. 8. – С.19-23
4. Види та структура кооперованого навчання // Відкритий урок: Розробки. Технології. Досвід. – 2005. – №19/20. – С.55-56
5. Сисоева С.О. Подготовка учителя до формування творчої особистості учня / Сисоева Світлана Олександрівна. – К.: Поліграфкнига, 1996. – 406 с.

Стаття надійшла до редакції 30.04.2016 р.

Дроздова Вероніка

кандидат педагогических наук, доцент
кафедра иностранных языков

Хмельницкий национальный университет, Хмельницкий, Украина

ПРИМЕНЕНИЕ КООПЕРИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ КАК РАЗНОВИДНОСТИ СОВРЕМЕННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ РАЗВИТИЯ НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ РАБОТНИКОВ

Статья посвящена анализу и обоснованию релевантных современных педагогических технологий для развития компетентностей научно-педагогических работников, а именно: элементам кооперированного обучения. Рассмотрены теоретические и практические аспекты использования кооперированного обучения. Предложено и аргументированно использование некоторых предметных разновидностей указанных технологий, а именно: "аквариум", "микрофон", "мозговой штурм", "ажурная пила", "метод-ПРЕСС" и другие.

Ключевые слова: современные педагогические технологии, компетентности, развитие научно-педагогических работников, повышение квалификации, кооперированное обучение.

Drozdova Veronika

Candidate of Pedagogical Sciences, Ph.D., Assistant Professor
Department of Foreign Languages
of Khmelnytsky National University, Khmelnytsky, Ukraine

APPLICATION OF COOPERATIVE EDUCATION AS A KIND OF MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGY FOR THE DEVELOPMENT OF TEACHERS OF THE INSTITUTES OF HIGHER EDUCATION

The author has considered that there is no consensus among researchers in the classification of pedagogical technologies, but the importance and necessity of their use in the educational process is obvious to the most of contemporary leading national and foreign researchers. Relevant modern educational technologies for the development of competencies of teachers of the institutes of higher education are proved. Trainings to practice some elements of cooperative education were developed and taken place. It is noted that at lessons of professional development of scientific and pedagogical staff we deal with an adult, formed as specialists with their well-established stereotypes on educational activities and skeptical attitude to new. The prospects for further research we see in the development of training and lessons with the use of the mentioned modern pedagogical technology for the development of competencies of teachers of the institutes of higher education.

Key words: modern pedagogical technologies, competences, development teachers of the institutes of higher education, teachers' training, cooperative education.